ئــازادی هەڵبــژاردن، ســیمایەکی درەوشــاوەی ســەردەم … حەســەن هەندرێنی

لەسیستەمی نوێی جیهانییدا (جیهانگیری)، پرسی ئازادی بەجۆرێکی نوێ خۆی فۆرمەڵە دەکاتەوەو خۆی دەگونجێنێ لەگەڵ پرانسیپە سیاسیو ئابوریو کولتوریو تەکنەلۆژییەکان. بەحوکمی ئەوەی لەداڕشتنەوەی پێناسەی تازە بۆ سیستەمی نوێ، کە جیهان هەمووی لەگەڵ خۆی دەجولێنێ، یان راستتر بڵێین، جیهان دەکاتە بازارێکی گەرمو بەردەست تا کاڵاکان یان ئایدیاکان بەئاسانترین شێوە تێیدا ساغبکرێنەوە یان بگەن. لەم ناوکۆیەدا ئازادی رایەڵەکانی هەڵدەچنێو رۆڵی ئەکتیڤ دەگێڕێ.
ئەگەر جاران ئابووری تەنها ئابووری چوارچێوەیەکی دیاریکراوبوو، واتا سنووری نێوان دەوڵەتەکانی بە پێتۆکۆلاتو کۆنتراکتی ئابووری نێوانیان کۆنترۆڵدەکرد. ئێستا ئابووری بۆتە ئابوورییەکی سنووربەزێنو خۆی بەسنووری دەوڵەتو نەتەوە نابەستێتەوە، بەڵکو ئازادانەتر…فراوانتر هەڵسوکەوت دەکات. ئەم پرسە بۆ بوارە سەرەکییەکانی دیکەی ژیانیش راستە، لەوانەش سیاسەتو کولتور، کە وەك ستراکتۆرەکانی سیستەمی نوێ دادەنرێن، یان سیستەمی نوێ خۆی لەسەریان بینادەکاتەوە. سیاسەت دەبێتە سیاسەتێکی گشتیو کولتوریش هەمان کاردەکات، هەموو ئەمانەش پەیوەست دەبن بەیەکەوە لەڕێی تەکنەلۆژیاوە، کە رایەڵەکانی ئینتەرنێت ئەو پەڕی ئاسانکاریی بۆئەم شێوازانەکردووە. واتا ئینتەرنێت بەخێرایی لەهەموو کونجێك رۆڵی سەرەکی لە کۆمیونیکەیشن دەگێڕێو هەموو تاکەکان بەئاسانی بەیەکەوە گرێدەداتو ئەتوانن زۆر بەئاسانی لە کولتورو زمانی یەکتری فێرببنو تێبگەنو دیالۆگ بکەن، کە جاران بەر لەسیستەمی نوێ کارێکی نزیك بوو لەمەحاڵ.

بۆیە بۆپرسی ئازادی کە چوارچێوەکانی فراوانتردەبنەوە، وەك باسمانکرد لەچوارچێوەی تەنها دەوڵەت گیرناخۆن، بەڵکو دەبنە سنووربەزێن، بەئاسانی تەعمیم دەبن (دەگشتێنرێن)ولێکدەچنو بەتەواوی رەنگی یەك دەگرن بەڵام (مەرجیش نیە وەك یەك بن).
لێرەدا بەوە دەگەین. ئازادی دەچێتە سەر شێوە ژیانێکی تازە، کە فراوانتر بەسەر دەلاقەکانی ژیاندا بڵاوێو جیهان بەتەواوی بەڕوویدا بکرێتەوە، بەدەستوەگرتن بە بەرمەبنای ” تا ئەو شوێنە

ئازادی که ئازادی ئەوانی دی پێشێل نەکەی" که ئەمە رستەیەکی رۆسۆیەو لەپەیمانی کۆمەڵایەتی پێی ئاشنادەبین.

کەواتە تا بەفراوانتر لە ئازادی بڕوانین، تا سنوورەکانی دونیامان لەبەردەمدا کراوەتربن، ئەوەندە مولتەزیمتردەبین بەرامبەر ئەوانەی بەهەمان شێوە دەیانەوێ ئازادی پراکتیزەبکەن. کرۆکو ناوەرۆکی ئازادیش بەپێی پرانسیپە تازەکانی جیهانگیری خۆ لە ئازادی بیرکردنەوە، ئازادی گوزارشتکردن، ئازادی هەڵبژاردن، ئازادی بەشداریی سیاسی، ئازادی خۆکاندیدکردن، ئازادی دروستکردنی حزبو رێکخراو، ئازادی چوونە نێو پێشبڕکێی بازرگانیو ئابووری، ئازادی نووسینو خۆپیشاندان… دەبینێتەوە. خۆشبەختانە لەئەزموونی خۆبەڕێوەبەری باشووری کوردستان هەموو جۆرەکانی ئازادی لەبەردەم تاکدا فەراهەمن، بەهەبوونی تێبینیو سەرنجی جدیش لەسەر شوێنو کاتی پراکتیزەکردنیان. (بەڕەچاوکردنی کاریگەریی ئاینونەریتی گشتی نێو کۆمەڵگا).

ئەوەی ئێستا کاتییەتیو دەرفەتێکە لەم ستوونە باسی لێوە بکەین، ئازادی هەڵبژاردنو خۆکاندیدکردنو چوونە نێو حزبو دروستکردنی حزبە، کە ئەمانە هەمووی مەیسەرن، بەڵام ئایا بۆ تاکێك ئاسان دەبێ جێی خۆی بکاتەوەو مامەڵەیەکی دروست لەگەڵ پرسی ئازادی بکات بەبێئەوەی گلەیی نەکات!!؟ بێگومان ئەتوانێ ئازادانە بەشداری سیاسی بکاتو حزب هەڵبژێرێ، بەڵام لەسیستەمی تازەدا کە کۆمیونیکەیشن رۆڵ دەگێڕێ، ئاسان نابێ بۆی ئەم بەشدارییە بەتەنیا پەرەپێبداو بەئاسانی بچێتە ناو ململانێ قوڵەکان.
واتا لەسەر ئاستی ئازادی بۆ تاك ئەتوانێ گوزارشت لەڕاکانی بکاتو بەشداری سیاسی لەڕێی حزبەکانەوە بکاتو تەنانەت ئەگەر ئیمکانی هەبێ حزبیش دروستبکاتو خۆیشی بەربژێربکات بۆ هەڵبژاردنەکان، بەپێی یاسا هیچ ئاستەنگیێکی نایەتە سەر رێگا، مەگەر ئیستیفزاز بکرێ و هەندێ رێگری ماددی بێنە سەرڕێی، ئەمانەش نابنە رێگری لەبەردەمیدا.

کەواتە نابێ پێمان سەیربێ کە کەسێك راستەدەبێتەوەو حزب دروستدەکات یان لەکاری بازرگانییەوە باز بۆ کایەی سیاسی دەداتو سەرمایەکەی دەخاتە خزمەت دروستکردنی حزب، یان لەسیاسەتەوە دەچێتە ناو بازاڕو بازرگانییەوە. ئەم جۆرە کارانە لەپێشووشدا کراونو لەئێستاشدا زۆر واردن. ئەوەستێتە سەر ئەوەی کەسەکان چەند ئەتوانن درێژە بەکارەکەیان بدەنو خۆ رابگرن، چونکە یەکێك لەتایبەتمەندییەکانی ئەم سیستەمە ئەوەیە مەرج نیە ئەو کارەی

کەسەکە دەستی دەداتێ تاسەرو بەردەوامبێ لەسەری ئەگەر نەیتوانی سەرکەوتن بەدەستبێنێو ئامانجە سەرەکییەکانی بەدیبێنێ، بۆیە لەدونیای پێشکەوتوو، کەوتنو هەستانەوەی بەردەوام دەبینین بەتایبەت لەبواری سیاسەتکردنو ئابوورییدا. مەرجیش نیە هەموو ئەوفۆڕمە حزبیانەی بەنوێی دەبینین لەناوەرۆکدا نوێگەربن، یان ئەو حزبو رێکخراوانەی لەسەر تەقلیدی خۆیان دەمێننەوە توانای ئەوەیان لێبستێنینەوە کە نەتوانن خۆیان لەگەڵ پێشکەوتنەکان بگونجێنن، ئەمە نموونەی وڵاتە پێشکەوتووەکانو تەمەنی درێژی حزبەکانیان. کە هەیانە بۆ سەدەیەك زیاتر دەچێو ئێستاش لەسەر سەکۆی دەسەڵاتە (پارتی کۆماری ئەمریکا 20ی مارسی 1854)، بەڵام ئەوەی ئەم پارتانە جیادەکاتەوە لە پارتە پیرەکانی رۆژهەڵات، بەردەوام دەستاودەستکردنی دەسەڵات بووە. بۆیە لێرەشدا، پارتێك یان کەسایەتیێکی سیاسی ئەگەر نەتوانێ لەدوای چەند هەڵبژاردنێك بگات بەکورسی دەسەڵاتو ئامانجەکانی بێنێتەدی، پێویستە وازبێنێو پارتەکەیشی هەڵوەشێنێتەوەو دەرفەت بەوانە بدات کە دڵی جەماوەر بەلای خۆیاندا کێشدەکەنودەبنە شوێنگرەوەی.